

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)**

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μοναξιά: η πληγή του 21 ου αιώνα, Ηλέκτρα Χατζηδημητρίου
inzone.gr

Μοναξιά...Μια λέξη που με το πρώτο ακουσμά της φέρνει στο μυαλό συναισθήματα δυσάρεστα και σκέψεις θλίψης και μελαγχολίας. Ανά τους αιώνες, δεν ήταν λίγοι οι καλλιτέχνες και οι φιλόσοφοι που ασχολήθηκαν με αυτήν, ξεκινώντας από τον Αριστοτέλη ο οποίος πολλούς αιώνες πριν είχε διαπιστώσει πως: **“Ο άνθρωπος είναι ον φύσει κοινωνικό και πολιτικό. Αυτός που μπορεί να ζήσει μακριά απ’ τις ανθρώπινες κοινωνίες είναι είτε θηρίο είτε θεός”**. Μολονότι, λοιπόν, η μοναξιά αποτελεί ένα διαχρονικό ζήτημα ανά τους αιώνες, στις μέρες μας τείνει σταδιακά να καταλαμβάνει διαστάσεις επιδημίας. Εξωτερικά, πολλοί άνθρωποι μπορεί να φαίνονται κοινωνικοί και ευτυχισμένοι, αλλά μέσα τους νιώθουν κενοί. Ζούμε σε μια εποχή που η έμφαση δε δίνεται πλέον στην ποιότητα των σχέσεων και στην αληθινή επαφή και επικοινωνία, αλλά στην επίδειξη της ποσότητας και του εύρους του κοινωνικού δικτύου. Φυσικά, στο γεγονός αυτό έχει συντελέσει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο η τεχνολογία, η οποία ενώ αρχικά στόχευε στο να φέρει τους ανθρώπους πιο κοντά με κάθε δυνατό τρόπο, στην πορεία έχασε το δρόμο της και πέτυχε ακριβώς το αντίθετο.

Ζούμε σε μία εποχή που έχουμε τη δυνατότητα να βιώνουμε όλες τις υλικές ανέσεις, αλλά και τα σπουδαία επιτεύγματα της ιατρικής και της τεχνολογίας. Αδιαμφισβήτητα, το βιοτικό μας επίπεδο κατέγραψε στην πάροδο των χρόνων μια ανοδική πορεία. Δε συνέβη, όμως, το ίδιο και με την ψυχική και συναισθηματική μας ευημερία. Οι ιλιγγιώδεις ρυθμοί ζωής του σήμερα μας “φορτώνουν” συνεχώς με νέους ρόλους, νέες υποχρεώσεις, περιορισμούς και ευθύνες. Μέσα σ’ αυτή την πάλη της καθημερινότητας ο ποιοτικός χρόνος που μπορούμε να αφιερώσουμε στον εαυτό μας είναι ελάχιστος.

Ελάχιστος, όμως, είναι και ο χρόνος και τα αποθέματα που έχουμε στη διάθεση μας, για να χτίσουμε ουσιαστικές σχέσεις με τους γύρω μας, σχέσεις που να βασίζονται στην αυθεντική και ειλικρινή έκφραση. Ο κωμικός Ρόμπιν Γουίλιαμς είχε δηλώσει: “Συνήθιζα να πιστεύω πως το χειρότερο πράγμα στη ζωή είναι να καταλήξουμε μόνοι μας. Δεν είναι, όμως, αυτό. Το χειρότερο πράγμα στη ζωή είναι να καταλήξουμε με ανθρώπους που μας κάνουν να νιώθουμε μόνοι μας”. Στις μέρες μας, διψάμε για αληθινή επαφή με τους άλλους, καθώς τις περισσότερες φορές δειλιάζουμε να ανοιχτούμε και να βγάλουμε στην επιφάνεια βαθύτερα κομμάτια του εαυτού μας. Μας λείπουν οι ανθρώπινες σχέσεις μέσα στις οποίες θα νιώθουμε πραγματικά ο εαυτός μας, χωρίς καμία προσποίηση ή ίχνος υποκρισίας. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει εγκλωβιστεί στην εικόνα του και περικλείεται από αναρίθμητα “πρέπει”, “πρέπει” που μπορεί μεν στα μάτια των άλλων να τον κάνουν να φαίνεται σωστός, ωστόσο του κοστίζουν πολλά περισσότερα. Του στερούν τον πραγματικό του εαυτό, το “είναι” του. Μέσα σε σχέσεις συμβατικές ο σύγχρονος άνθρωπος χάνει την ελευθερία του και αναγκάζεται να “φυλακίσει” μέσα του αυτά που πραγματικά σκέφτεται και αισθάνεται. Μέσα σε τέτοιες σχέσεις, λοιπόν, πώς να μη νιώθει μόνος και κενός; Όσο λιγότερα κομμάτια του αληθινού του εαυτού μοιράζεται κανείς με τους άλλους, τόσο μεγαλύτερη μοναξιά νιώθει. Γιατί, όμως, δυσκολευόμαστε να βγάλουμε στοιχεία του πραγματικού μας εαυτού στις σχέσεις μας; Τις περισσότερες φορές η αιτία είναι ο φόβος μιας ενδεχόμενης απόρριψης ή μια αρνητικής κριτικής από τους άλλους. Ακριβώς επειδή ο σύγχρονος άνθρωπος ανησυχεί υπερβολικά για την εικόνα του, βιώνει συνεχώς αισθήματα ανασφάλειας σχετικά με τις κοινωνικές του δεξιότητες και τη συμπεριφορά του. Έτσι, απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τη γνήσια επαφή, μέσα από την οποία θα είχε τη δυνατότητα να μοιραστεί με τους άλλους τις ειλικρινείς σκέψεις, τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες του και έτσι να νιώσει λύτρωση και ανακούφιση. Αυτή η τυπικότητα, όμως, στις ανθρώπινες σχέσεις που επιβάλλεται από τους σύγχρονους κοινωνικούς κανόνες συμβατικότητας περιορίζει τον αυθορμητισμό, το γνήσιο χιούμορ και την παρρησία, οδηγώντας σε ένα αίσθημα ανηδονίας και “κενού”.

Ακόμη, οι αιτίες της μοναξιάς θα πρέπει να αναζητηθούν και στις αξίες, τις συνήθειες και τους τρόπους ψυχαγωγίας του σύγχρονου ανθρώπου. Σε μια κοινωνία που κυρίαρχη αξία είναι το συμφέρον, το ατομικό κέρδος, το χρήμα και ο ανταγωνισμός πώς μπορούν να χτιστούν πραγματικές σχέσεις

βασισμένες σε γερά και υγιή θεμέλια, που να προσφέρουν στους αποδέκτες τους ικανοποίηση και χαρά; Σχέσεις που βασίζονται στο συμφέρον και όχι στην αμοιβαία εκτίμηση και αγάπη, θα “σβήσουν” μόλις πάψει να υπάρχει το συμφέρον που τις δημιούργησε και τις συντηρεί. Και τότε, όταν οι σχέσεις αυτές διακόπτονται, ο άνθρωπος γίνεται ακόμα πιο καχύποπτος και επιφυλαχτικός για τους συνανθρώπους του, χάνει την εμπιστοσύνη του απέναντί τους, κλείνεται ερμητικά στον εαυτό του και αρχίζει να βιώνει μοναξιά.

Η μοναξιά, όταν δεν είναι επιλογή, είναι μια ανυπόφορη, επώδυνη και παθολογική κατάσταση. Η παρατεταμένη μοναξιά οδηγεί σε ποικίλα προβλήματα και συνδέεται με νοσηρά συμπτώματα. Καταρχάς, προκαλεί υψηλά επίπεδα άγχους και ψυχοσωματικά προβλήματα, διαταράσσοντας έτσι την ψυχική ισορροπία του ατόμου. Ακόμη, εξαιτίας της θλίψης που προξενεί στο άτομο, συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την κατάθλιψη. Σε συμπεριφορικό επίπεδο, η μοναξιά οδηγεί τις περισσότερες φορές σε ανάρμοστη συμπεριφορά, που έρχεται ως απόρροια της υπάρχουσας ψυχικής αναστάτωσης. Συγκεκριμένα, οι απομονωμένοι άνθρωποι τείνουν να γίνονται ευέξαπτοι, νευρικοί και επιθετικοί. Σταδιακά, ο αποξενωμένος άνθρωπος αλλοτριώνεται και μαζί του αλλοτριώνονται και όλες οι αξίες της σύγχρονης κοινωνίας. Χάνεται η αγάπη, η αλληλοκατανόηση, ο αμοιβαίος σεβασμός και η αλληλεγγύη, αλλάζουν οι προτεραιότητες των ανθρώπων. Συμπερασματικά, το πρόβλημα της μοναξιάς στις μέρες μας αποδίδεται κυρίως στη γενικότερη έλλειψη ανθρωπισμού της εποχής μας. Όσο το ενδιαφέρον για τον άνθρωπο δε βρίσκεται στο επίκεντρο των αξιών μας, τόσο το πρόβλημα της μοναξιάς θα κλιμακώνεται και θα διαιωνίζεται. Μόνο αν σκεφτόμαστε και δρούμε με γνώμονα το σεβασμό στο ανθρώπινο είδος και τις ανάγκες του, θα καταφέρουμε να οικοδομήσουμε έναν κόσμο πιο αληθινό, έναν κόσμο στον οποίο θα ενθαρρύνεται πραγματικά η συντροφικότητα και η γνήσια επαφή με τους συνανθρώπους μας και η μοναξιά θα εκλείπει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

A1. Να παρουσιάσετε τις συνέπειες της μοναξιάς του σύγχρονου ανθρώπου όπως παρουσιάζονται στην παράγραφο 6 του κειμένου (70 λέξεις)

Μονάδες 15

2η δραστηριότητα

A2. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου η συγγραφέας κάνει αναφορά στον Αριστοτέλη. Τι επιτυγχάνει με αυτήν την αναφορά;

Μονάδες 6

A3. “Οι ιλιγγιώδεις ρυθμοί ζωής του σήμερα μας φορτώνουν συνεχώς με νέους ρόλους, νέες υποχρεώσεις, περιορισμούς και ευθύνες.” Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και δηλώσετε τι αλλάζει ως προς το ύφος.

Μονάδες 4

A4 Για κάθεμία από τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου να γράψετε μία συνώνυμη : έχει συντελέσει, ευημερία, υποκρισία, έχει εγκλωβιστεί, αισθάνεται.

Μονάδες 5

3η δραστηριότητα

A5. Λαμβάνοντας υπόψη σας το κείμενο που διαβάσατε, να συντάξετε ένα άρθρο στο οποίο θα αναφέρεστε στους σημαντικότερους λόγους που οδηγούν το σύγχρονο άνθρωπο να βιώνει τη μοναξιά.

Μονάδες 20

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κίτρινη σκόνη, Αρχοντία Κάτσουρα, Εφημερίδα των Συντακτών

Όταν κάθισε στην καρέκλα εκείνο το απόγευμα, ήταν κατάκοπη. Αλλά κατά έναν παράξενο τρόπο καλά. Είχε περάσει μισή ημέρα καθαρίζοντας βεράντες και μπαλκόνια. Σκόρπια φύλλα που έφερνε μέρες τώρα ο αέρας, σκουπίδια και χώμα από τις κατακαημένες γλάστρες -πάντα απορούσε πώς επιβίωναν αυτά τα φυτά, ποτέ δεν τους πρόσφερε τη φροντίδα που τους έπρεπε. Και σκόνη, κίτρινη, από τα πεύκα όλης της γειτονιάς που γιόρταζαν την άνοιξη χρωματίζοντας τον κόσμο με γύρη.

Βελόνες της τρυπούσαν τα πόδια, η μέση της διαμαρτυρόταν και τα ρούχα της ήταν τόσο χάλια... Κίτρινες στάμπες στη μαύρη φόρμα της. Χώρια τα φτερίσματα από τη γύρη. Δέκα στη σειρά, ώσπου δάκρυσε. Αλλά και πάλι, ήταν η πρώτη φορά που ένιωθε μια μικρή χαρά εδώ και καιρό. Το αισθάνθηκε σαν μια πράξη καλοσύνης, προς τον εαυτό της. Μια πράξη φροντίδας, σαν επένδυση για το κοντινό μέλλον.

Το μπαλκόνι ήταν τόσο καθαρό και φροντισμένο. Και τον χειμώνα το καθάριζε, αλλά ποτέ δεν μπορούσε να το χαρεί. Τώρα ήταν έτοιμο να δεχθεί

το τραπεζάκι και τις υφασμάτινες μπλε πολυθρόνες. Εμενε μόνο να βρει τα μαξιλάρια, τα ριχτάρια και το ψάθινο χαλάκι. Να φτιάξει τη γωνιά της, κάτω από την παλιά τέντα. Εκεί θα διάβαζε τα βράδια, όταν θα έπεφτε η ζέστη, εκεί θα έπινε τον πρώτο καφέ, εκεί θα έρχονταν και δυο φίλοι, να μοιραστούν ένα κρασί και δυο μεζέδες -και τα άλλα, που δεν λέγονται από το τηλέφωνο.

Είχε ακόμα ψύχρα. Τα βράδια δεν μπορούσε να αποχωριστεί τη μάλλινη ζακέτα της, που «τσιμπούσε» λίγο από τις ανοιξιάτικες πιτζάμες. Αλλά τα πρωινά και τα μεσημέρια, ώσπου άρχιζε να πέφτει ο ήλιος, έξω όλα ήταν αλλιώς.

Θυμήθηκε ένα απόσπασμα από τον «Αρχοντα των Δαχτυλιδιών». Στο πρώτο βιβλίο, σε μια μικρή ιστορία από τις πολλές παράλληλες με την κεντρική αφήγηση, τα τέσσερα Χόμπιτ βρίσκουν καταφύγιο στο σπίτι του Τομ Μπομπαντίλ και της Χρυσομουριάς, όντα ανάμεσα σε ανθρώπους και ξωτικά, κάτι σαν πανάρχαιο φύλακες του παλιού δάσους, νέοι στην όψη και σοφοί σαν γέροι. Το αποτέλεσμα της δουλειάς εκείνης της ημέρας της θύμιζε την μπουγάδα της Χρυσομουριάς, την υγιεινή βροχή που ξέπλυνε το δάσος και τα όντα του, και γέμισε φρεσκάδα ο τόπος. Μια ήρεμη, περικλειστη γωνιά σε έναν κόσμο γεμάτο απειλές και αγωνίες.

Οι μέρες που περνούσαν είχαν κάτι το δυσοίωνα, παρά την αλλαγή του καιρού. Το έβλεπε γύρω της, το συζητούσε με τους φίλους και τους γνωστούς, το διάβαζε στις εφημερίδες, το άκουγε στο ραδιόφωνο, το μύριζε στην ατμόσφαιρα. Η κοινωνία γύρω της σαν να ζούσε σε ένα κακό όνειρο. Πάνω από δυο χρόνια ο εφιάλτης εναλλασσόταν με χαραμάδες ελπίδας και επανερχόταν όλο και χειρότερος. Πανδημία, ακρίβεια, φόβος για το μέλλον, πόλεμος, ειδήσεις και εικόνες φρίκης...

Τρόμαξε λίγο που κακές σκέψεις την απομάκρυναν από την αρχική της διάθεση. Κι είπε να γυρίσει στο μπαλκόνι της. Αφού πλύθηκε και άλλαξε, πέταξε από πάνω της την κούραση, έβαλε χαμηλόφωνα το ραδιόφωνο, έφτιαξε καφέ, πήρε ένα ξύλινο σκαμνί, το βιβλίο της και βγήκε έξω. Αφησε την μπαλκονόπορτα ανοιχτή. Ακούμπησε το φλιτζάνι στην κουπαστή και κάθισε να ξεκουραστεί.

Γρήγορα άρχισε να σκοτεινιάζει. Και να δροσίζει. Δεν μπορούσε να μείνει πολύ ακόμα εκεί, η ζακέτα της δεν έφτανε για να την προστατέψει. Μπήκε μέσα. Το ραδιόφωνο έπαιζε ύστερα από καιρό ένα κάπως παλιό τραγούδι, το πέτυχε από τη μέση.

«Χαρές / χαρές που βουλιάξατε,/ πνιγμένες χαρές μου.

»Ζωή μου,/ ζωή μου που καίγεται/ στον κίτρινο αέρα.

»Η αγάπη/ η αγάπη/ που χάθηκε στη σκόνη»*.

Της φάνηκε πολύ ταιριαστό με την ημέρα, με τη διάθεση των ημερών, ακόμη και με την άνοιξη που είχε έρθει επιτέλους, έστω και δύσθυμα. Και έκλεισε την μπαλκονόπορτα.

* «Σκόνη», Στίχοι: *Μιχάλης Μαρματάκης*, Μουσική: *Λαυρέντης Μαχαιρίτσας*, Ερμηνεία: *Γιώργος Νταλάρας*.

1^η Δραστηριότητα

B1. Να περιγράψετε τη συναισθηματική κατάσταση της γυναίκας αναφέροντας κατάλληλα αποσπάσματα του κειμένου (80 λέξεις)

Μονάδες 15

2^η δραστηριότητα

B2.α. Η συγγραφέας χρησιμοποιεί αφήγηση και περιγραφή. Να το επιβεβαιώσετε παραθέτοντας δυο ενδεικτικά παραδείγματα για κάθε αφηγηματικό τρόπο.

Μονάδες 8

B2.β. Ποιο πρόσωπο κυριαρχεί στην αφήγηση; Τι επιτυγχάνει η συγγραφέας με τη χρήση αυτού του προσώπου;

Μονάδες 7

3^η δραστηριότητα

Γ. Γιατί η γυναίκα του αποσπάσματος αισθάνεται ότι οι στίχοι του τραγουδιού που ακούει ταιριάζουν με τη «διάθεση της ημέρας»; Εσείς θα συμφωνούσατε μαζί της; (100 λέξεις)

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6 Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μια και μισή ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ